

мовою та засобами музичного мовлення через музичні художні образи у художню форму музичного твору. Розпочинаючи свою педагогічну діяльність, студент або молодий вчитель музики, котрий ще не володіє практичними вміннями і досвідом, стикається з усією складністю конкретних педагогічних ситуацій, різноманітним видів педагогічної діяльності, педагогічних завдань, вирішення яких значною мірою пов'язане з добором музичної інформації. Учитель музики повинен постійно працювати над вирішенням головного завдання – добрати та запропонувати учням справді цікаві і разом з тим високохудожні, естетично і дидактично доцільні зразки музичного мистецтва, а з їхньою допомогою навчити учнів критичного ставлення до найрізноманітнішої музичної інформації.

Гуманістична і гуманітарна природа учительської праці, її різнобічність вимагає формування майбутнього педагога не як предметника вузького спрямування, а як людини естетико-екологічної культури, котра має значний особистий виховний вплив. Умовами такого формування є особистісно-орієнтований підхід до навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, виховання у майбутніх вчителів музики ціннісних, духовних якостей з використанням кращих зразків мистецтва, зокрема музичного; розвиток педагогічних ідей естетико-екологічного спрямування видатних педагогів-науковців та пошуку нових підходів, розробок для практичного застосування випускниками у майбутній педагогічній діяльності.

Література

1. Локарева Г. В. Художньо-естетична інформація як педагогічна проблема / Г. В. Локарева. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001 – 254 с.
2. Надырова Л. Л. Струны общности: теоретические основы развития эмпатии у студентов музыкально-педагогических факультетов / Л. Л. Надырова. – Владимир: ВГПУ, 1999. – 318 с.
3. Олексюк О. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: Навч. посіб. / О. Олексюк, М. Ткач – К.: Знання України, 2004. – 264 с.
4. Олексюк О. М. Сучасна музична освіта: інноваційний аспект / О. М. Олексюк. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.knukim.edu.ua/>.
5. Сухомлинский В. А. О воспитании / Сост. и авт. вступ. очерков С. Соловейчик. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1982. – 270 с.
6. Сухомлинский В. А. Рождение гражданина / Сухомлинский В. А. Избр. пед. соч.: В 3 т. – Т. 1. – М.: Педагогика, 1979. – С. 267-539.
7. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка. Підручник / В. Д. Шульгіна. – К.: ДАКККіМ, 2005. – 272 с.

Надійшла в редколегію 29.09.2009

УДК 371

Орлова Н. В.

Ефективність системи формування духовних цінностей в учнів Сахнівської школи

У статті розглядається ефективність системи формування духовних цінностей в учнів Сахнівської школи – авторської школи О. А. Захаренка. Ключові слова: духовні цінності, Сахнівська школа, О. А. Захаренко.

Орлова Н. В. Эффективность системы формирования духовных ценностей у учеников Сахновской школы. В статье рассматривается эффективность системы формирования духовных ценностей у учеников Сахновской школы – авторской школы А. А. Захаренко. Ключевые слова: духовные ценности, Сахновска школа, А. А. Захаренко.

Orlova N. V. The efficiency of the system of forming spiritual values in students of Sahnivka school. The article is examined the efficiency of the system of forming spiritual values in students of Sahnivka school – the author school A. A. Zaharenko. Key words: spiritual values, Sahnivska school, A. A. Zaharenco.

Сахнівська школа є авторською школою Олександра Антоновича Захаренка згідно з наказом Міністра освіти і науки України № 61 від 01.02.2002 р. Це висока оцінка майже піввікової праці педагога-новатора, директора сільської школи, це визнання заслуг талановитого вчителя, який самовідданою працею підніс Сахнівську школу до вершин здобутків української та світової педагогіки. Авторська школа О. А. Захаренка – це досвідно-дослідний навчально-виховний заклад, у якому опрацьована з урахуванням надбань психолого-педагогічних наук, а також вітчизняного і

зарубіжного педагогічного досвіду нова педагогічна система, що впродовж десятків років реалізувалася під керівництвом Директора. Діяльність цієї школи побудована на оригінальних авторських ідеях та технологіях і являє собою нову освітню практику в умовах сільської місцевості. У школі здійснювалися пошуки шляхів і засобів розвитку освіти, віднаходились і апробувалися нові педагогічні технології та створювалася педагогічна система, яка включає в себе: альтернативність формування духовних цінностей педагогічної системи О. Захаренка, яка відрізняється від традиційної школи принциповими, випереджувальними, педагогічно доцільними, цілеспрямованими компонентами едукативного процесу; концептуальність, системність і систематичність, умотивованість едукативної; соціально-педагогічну доцільність, (діти упродовж навчання в школі не лише готувалися до майбутнього життя, а жили в реальному часі повноцінним, насиченим змістом і діяльністю життям); інноваційність (наявність оригінальних авторських ідей щодо перебудови едукативного процесу); органічність поєднання мікрокосмосу (особливостей кожної особистості) з макрокосмосом (навколишнім середовищем), спільність діяльності школи, сім'ї, громадськості; цілеспрямованість змісту кожного заходу; методи, що забезпечують активність, особистісну зорієнтованість, зацікавленість кожного з усіх суб'єктів навчального процесу; забезпеченість цілісного едукативного процесу і кожної його складової відповідними засобами навчально-матеріальної бази. Ця змістова сутність школи реалізується структурою авторської школи (рис. 1).

Педагогічна система О. Захаренка є новаторською, оскільки базується на принципово новій методологічній основі. Наукові ідеї, підходи, вся його гуманістично зорієнтована педагогічна система слугували основою діяльності Великого педагога. Авторський заклад Олександра Захаренка забезпечував сприятливі умови для реалізації та самореалізації можливостей кожного учня, його інтелектуального, морального, емоціонального та фізичного розвитку, формування гуманних відносин на основі загальнолюдських цінностей. Наводимо вислів О. Захаренка, який свідчить, що Сахнівська школа – школа самореалізації кожного школяра: „У школі учню має бути як у батьківській хаті. До школи він має бігти, а не йти, знаючи, що в школі його не образять, на нього не гримнуть, а порадять, підтримають, дадуть можливість розкрити себе, свою творчу обдарованість” [2, с. 17]. І дійсно цього досягли в Сахнівській школі. Вважаємо, що саме завдяки належній організації роботи колективу школи збулась мрія Я. Коменського про час, коли діти з великим бажанням, легкістю будуть спішити до школи як на свято. Відомий педагог осмислено вивчав праці філософів, педагогів попередніх епох Г. Сковороди, К. Ушинського, А. Макаренка, Я. Корчака, В. Сухомлинського. Слід відзначити що „... феномен Захаренка міг проявитися на ґрунті глибинного проникнення в продуктивні ідеї попередників, творчому опрацюванні їх праць і педагогічно доцільному, а не кон'юнктурному застосуванні” [7, с. 8].

В авторській школі О. Захаренка впродовж десятиліть формувалися й добивалися продуктивні ідеї (буде школа, буде село, буде держава; виховання повинно бути системним і систематичним в усіх ланках неперервної освіти: сім'ї, школі, суспільстві, ВНЗ, післядипломній самоосвіті впродовж усього життя; головною особистістю освіти, зокрема в сільській школі, є вчитель і до нього повинна бути особлива увага держави, особливі вимоги до його підготовки; практична освітня діяльність не може не опиратися на науку, а наука, особливо педагогічна, повинна бути продуктивною, слугувати практиці, бути теплим світлячком, до якого б тягнувся розум вихователя, суспільство; освіта повинна бути особистісно орієнтованою, відповідати можливостям і потребам, природі учнів і на засадах природовідповідності формувати у кожного вміння й потребу в самоосвіті, в самовдосконаленні та ін.), які внесли, вносять в теорію й практику освіти свіжий подих та натхнення для їх впровадження, реалізації [1, с. 7]. Вичленення цих продуктивних ідей та успішна їх реалізація є сутністю авторської школи Олександра Антоновича.

Необхідно підкреслити, що в авторській школі склалася система змісту, форм і методів формування духовних цінностей учнів, молоді села, усіх жителів Сахнівки. Система роботи педагогічного колективу Сахнівської школи базувалась на послідовності ідей-задумів, які спільно реалізували вчителі, батьки, діти. Будучи стрижнем учнівсько-педагогічного колективу, ці ідеї, мрії перетворювали школу в дім радості й творчості, де панує відчуття причетності до великої справи, а навчально-виховний процес переставав бути обтяжливим для учня і для сім'ї. О. Захаренко сприяв утвердженню в школі культу праці, привчання майбутніх громадян до праці (інтелектуальної, фізичної, духовної) настільки, щоб людина не могла жити без неї, адже лише в праці формуються такі цінності як людяність, наполегливість, цілеспрямованість, старанність, гідність.

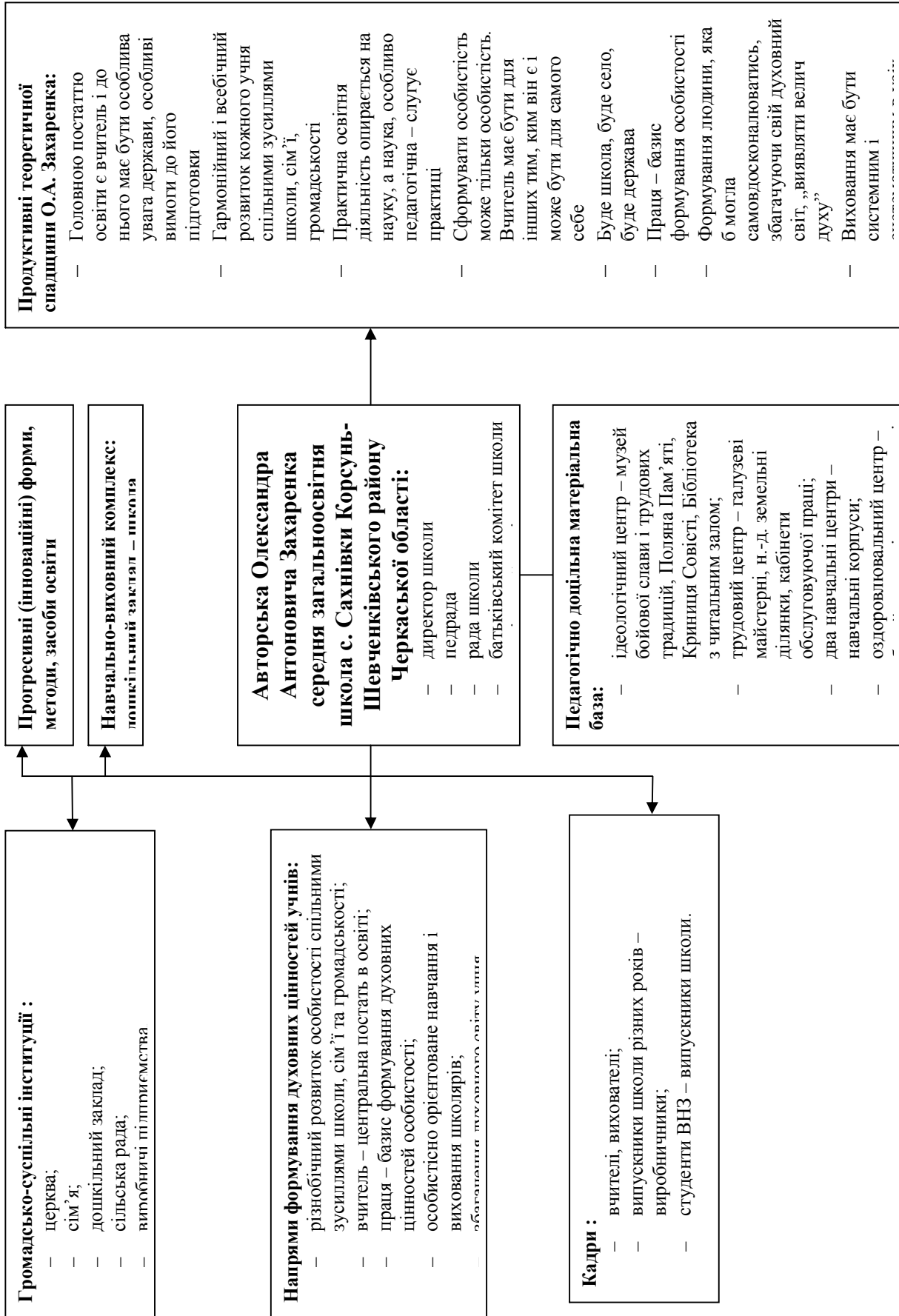

Рис. 1. Структура формування духовних цінностей учнів в авторській школі О.А. Захаренка

У своїх працях О. Захаренко теоретично обґрунтував продуктивні ідеї системи. Введені ним такі поняття як „педагогіка конкретної дії”, „педагогіка трьох – учителя, батька, учня”, „педагогіка родини – еліксир психічного й фізичного здоров’я дитини”, „педагогіка вічної естафети поколінь – першоджерело формування патріотичних почуттів”, „педагогіка доброти й щедрості людської душі”, „педагогіка творення своїми руками добра на землі”, „поспішаймо робити добро” – стали крилатими афоризмами в педагогіці [7, с. 8-9].

Сахнівська школа як база освіти визнана органами управління освіти АПН України, АПН колишнього Радянського Союзу, широкою педагогічною громадськістю світу. Школа набула своєрідного власного статусу – „школа – толока”. Адаже велика увага приділялась зміцненню та оновленню навчально-матеріальної бази школи власними силами і спільною діяльністю в цій роботі школи, сім’ї та громадськості. Способом народної будови створено спортивно-оздоровчий комплекс із закритим басейном, корпус для молодших школярів з ігровими й танцювальними залами, музичним салоном, профілакторієм. Є музеї, планетарій, обсерваторія, спортивні зали, стадіон, дендропарк, Криниця Совісті, комп’ютерні класи, телеканал на 15 сіл із програмою „Пастушка”, газета „Дівочі гори” і багато іншого.

Характеризуючи педагогічну систему О. Захаренка, ми доторкаємося до лабораторії Великого педагога, Великої людини. Теоретичні обґрунтування, роздуми, дії педагога-новатора спрямовані на формування міцного педагогічного колективу, якому притаманні такі важливі духовні цінності як любов до дітей, спільність мети, доброта, захопленість, творчість, працьовитість, прагнення бути взірцем для учнів. Завдяки самовідданій праці вчителів, упровадженню системи учнівського самоврядування в школі панував дух школи-родини, школи-толоки, школи-центру соціально-культурного розвитку села, сприятливий для творчого розвитку дітей.

Уся робота в Сахнівській школі була спрямована на досягнення мети – формування духовно розвиненої особистості, людини, високо свідомого громадянина-патріота. Проблема утвердження загальнолюдських цінностей у теоретичній спадщині та творчій діяльності педагога-новатора О. Захаренка займала особливе місце. Педагогічним колективом Сахнівської школи були визначені декілька базових цінностей, які учні мають засвоїти. Спираючись на багаторічний досвід, вчителями під керівництвом академіка О. А. Захаренка було сформульовано десять головних загальнолюдських цінностей і розроблені методичні рекомендації щодо їх реалізації: Людина, Знання, Сім’я, Патріотизм, Соціальна справедливість, Здоров’я, Культура, Мир, Милосердя, Земля. Формувати у дітей почуття гуманності, співчуття, толерантності, честі, любові, дружби, патріотизму як ціннісних орієнтацій, що мають бути втіленими в життя та норми поведінки – у такому напрямі працювали і працюють учителі Сахнівської школи. „Перші кроки в реалізації цієї проблеми, на думку педагогів школи, полягають в утвердженні загальнолюдських цінностей. Це основа, на яку необхідно спертися в період метаморфози цінностей та ціннісних орієнтацій, зумовлених радикальними змінами в суспільстві” [4, с. 7]. У Сахнівській школі виховувалися високодуховні громадяни України, патріоти рідного краю. Дух добра, поваги панував у стінах освітнього закладу. Життя школи тісно пов’язувалося з життям рідного села. Школа шанобливо береже пам’ять свого роду, роду своїх учнів, роду жителів села. Центр-комплекс – Поляна Пам’яті, Криниця Совісті, Енциклопедія шкільного роду, яка відображає відомості про кожную людину, кожного учня школи, музей – це патріотичні справи, щоденне життя шкільного колективу. І за всім цим стоїть ім’я талановитого відомого педагога, яскрава постать директора, який спрямовував колектив на формування в учнів духовних цінностей.

Уся діяльність шкільного колективу на чолі з директором була пройнята безмежною вірою в людину, щедрість і благородство її душі. Ще за життя Олександра Антоновича Сахнівська школа стала педагогічною лабораторією, меккою, місцем педагогічного паломництва. Упродовж 70-х – 90-х років минулого століття школу щорічно відвідували близько двадцяти тисяч гостей з різних куточків країни (колишнього Радянського Союзу), а також з багатьох країн усього світу [6, с. 6]. Школа набула статусу педагогічної лабораторії, експериментального майданчика.

Олександр Антонович не авторитарно керував колективом, а допомагав кожному виявити свої можливості і мотиви досягнення певних результатів: вибір професії, сфери діяльності, закладу, а також – шляхи їх досягнення. А тому випускники школи, колишні колеги О. Захаренка, комфортно почувуються, бо життєвий шлях обран за покликанням.

Сахнівську середню школу закінчило не одне покоління жителів села. Її випускники стали справжніми громадянами Вітчизни, успішно працюють у різних галузях народного господарства. І ким би не працювали випускники цієї школи – скрізь вони утверджують високе звання трудівника, патріота села, Вітчизни. Вихованці не втрачають зв'язків із школою. Активісти музею, члени гуртків, що діють у школі, вчителі школи, започаткували переписку з випускниками. З листами ознайомлюються учні та вчителі на лінійках і виховних годинах. Згодом листи почали друкуватися в шкільній газеті, зачитуватися на шкільному телебаченні.

Матеріали про випускників зберігаються в шкільному музеї, щоб на прикладах їхнього життя виховувати молоде покоління, адже ніщо так не вчить і не виховує, як приклад і досвід попередніх поколінь. О. Захаренко відзначав: „Слухаючи кожний новий лист випускників, учні ще й ще раз усвідомлюють велике значення шкільного життя, проймаються любов'ю до школи, вчителя. А скільки тепла, любові, пошани, вдячності наставникам у кожному листі!” [4, с. 143].

Колишні вихованці розглядають благородні взаємини в школі, сім'ї, злагоду, турботу про дітей як невід'ємну складову частину свого життя. Наведемо приклади відповідей випускників на запитання: „Що ви найбільше цінуєте в житті?": у своєму житті я найбільше ціную чесність, справедливість і повагу до старших, товаришів (Яків Т.); ціную в житті чесність і доброту (Валентина Г.); найбільше захоплює мене людяність (Володимир К.); найкращі якості – справедливість, працьовитість (Марія С.); у житті шаную доброту і вдячність. Мені не по душі бездушність і зло (Іван К.).

Випускники Сахнівської школи розглядають матеріальний достаток через призму сімейних потреб, пов'язують його з вихованням дітей. „І це не випадково, – вважав О. Захаренко. – Як найвищий обов'язок і як найневід'ємніша складова благополуччя в нашому домі виступають благородні взаємини в сім'ї, злагода, турбота про дітей. У цьому також вбачають основу щастя колишні вихованці і без самовихваляння розповідають про радощі родинного життя, про палку любов до дітей” [5, с. 60].

О. Захаренко приділяв значну увагу вивченню процесу громадянського становлення випускників школи у суспільстві: „Простежити життєву долю випускника, встановити залежність між його навчальними успіхами, вихованістю, становленням у колективі й наступним громадянським становленням у суспільстві, характером трудової діяльності через десятиліття – також означає збагатити вчителів тією духовною силою, яка підтримуватиме щоденні зусилля” [4, с. 143]. У школі в Георгіївському залі є галерея Пошани, на якій сяють золотими літерами прізвища відмінників навчання, і галерея Пам'яті, де знаходяться фотографії всіх випускників школи за всі роки її існування. Особлива шана тим, хто був взірцем у навчанні та суспільно корисній праці. Думка О. Захаренка про випускників школи така: „Які то прекрасні добродії, що засвоїли ази загальнолюдських цінностей, зробивши їх своїм переконанням і совістю. Різні вони лебедята з Сахнівки, але об'єднує їх висока порядність, працелюбність і гордість за свою альма-матір. Кожному з них школа дала строгий наказ: не зрадити, не осоромити! Є навколо прізвищ чорні рамки, є зірочки, але жодного випадку підлості, жодного випадку лави підсудних. То і є головний результат спільної роботи педагогів, громадськості, сім'ї щодо перетворення загальнолюдських цінностей у власні переконання і принципи життя” [2, с. 12]. Випускники школи постійно надають допомогу в поліпшенні матеріальної бази школи, благоустрою села. Зокрема, школа пишається, що завдяки праці синів родини Чередніченків у селі проведено газ. Школа, будинок культури, дитячий садок, лікарня обігріваються голубим паливом [3, с. 22]. Вивчаючи матеріали про своїх попередників, учні переконуються, що випускники школи – прекрасні люди. Багатьох з них відзначено урядовими нагородами.

За активної трудової участі батьків, педагогічного колективу, учнів у Сахнівці побудована школа-комплекс, створена достатня педагогічно доцільна навчально-матеріальна база. Але головне – у школярів сформовані найважливіші загальнолюдські й національні цінності, в результаті чого вони стали достойними громадянами своєї країни.

Література

1. Захаренко О. А. Передвиборчий виступ „Мої позиції” / О. А. Захаренко. – / Приватний архів родини Захаренків. – 1983. – П. 15.
2. Захаренко О. А. Поспішаймо робити добро: Роздуми педагога-академіка про долю освіти і дитини, вчителя і родини, краю і Батьківщини / О. А. Захаренко. – Черкаси, 1997. – 28 с.

3. Захаренко О. А. 210 шкільних лінійок: Загальношкільні лінійки, проведені в сільській школі протягом 1998-2000 року / Захаренко О. А., Захаренко С. О. – Сахнівка, 2002. – 295 с.
4. Захаренко О. А. Школа над Россю / Захаренко О. А., Мазурик С. М. – К.: Радянська школа, 1979. – 150 с.
5. Захаренко О. А. Щаслива доля поколінь / Захаренко О. А., Мазурик С. М. // Радянська школа. – 1977. – № 11. – С. 56-62.
6. О. А. Захаренко про родинне виховання: Хрестоматія / Укладач: С. О. Захаренко; За ред. Л. І. Прокопенко. – Черкаси: Вид. від. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2006. – 100 с.
7. Захаренко С. О. Формування духовних цінностей молоді у творчій спадщині О. А. Захаренка. Навч. посіб. / Захаренко С. О., Орлова Н. В. – Черкаси: Вид. від. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2006. – 252 с.

Надійшла до редколегії 30.09.2009

УДК 378.022

Андрущенко Н. О.

ПІДГОТОВКА У ВНЗ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті коротко охарактеризовані три (американський, японський та європейський) підходи до підготовки управлінських кадрів, наведено психологічну структуру управління та окреслено місце вищих навчальних закладів освіти в системі підготовки управлінських кадрів. Ключові слова: управлінська діяльність, управлінські кадри, психологічна структура управління, суб'єкт і об'єкт управління, конфліктологія.

Андрущенко Н. О. Подготовка в вузе будущих менеджеров к управленческой деятельности. В статье кратко охарактеризованы три (американский, японский и европейский) подходы к подготовке управленческих кадров, наведена психологическая структура управления и очерчено место высших учебных заведений в системе подготовки управленческих кадров. Ключевые слова: управленческая деятельность, управленческие кадры, психологическая структура управления, субъект и объект управления, конфликтология.

Andrushenko N. A. Prepare in an institute of higher future managers to administrative activity. In the article briefly described three (American, Japanese and European) going near training of administrative personnels, the psychological structure of management is pointed and the place of higher educational establishments is outlined in the system of training of administrative personnels. Keywords: administrative activity, administrative shots, psychological structure of management, subject and management object, konfliktology.

Як свідчить досвід розвинутих країн, професійне мислення менеджерів формується саме в процесі навчання, у сучасних умовах вкрай потрібна фундаментальна підготовка менеджерів. При цьому можна виділити три підходи до підготовки управлінських кадрів: американський, японський та європейський. *Американський підхід* полягає у тому, що менеджер розглядається як професіонал, який має спеціальну освіту (у багатьох випадках як доповнення до технологічної, юридичної, економічної). У відповідності з цим у США створена розгалужена система навчальних закладів (коледжі, університети, школи бізнесу, центри підвищення кваліфікації), діяльність яких спрямована на підготовку менеджерів. *Японський підхід* дещо інший. Японці готують керівників безпосередньо на фірмі на основі концепції „навчання за допомогою досвіду”, цілеспрямовано проводячи претендентів на керівні посади через цілий ланцюг посад. Це дозволяє майбутнім керівникам не тільки ретельно вивчити свою фірму та зрозуміти специфіку різних аспектів бізнесу, але й розвинути навички спілкування та подолання (чи розв'язання) конфліктних ситуацій. *Європейський підхід* займає проміжне положення між американським та японським. Європейці, з одного боку, мають школи бізнесу та центри підвищення кваліфікації, а з другого – широка освітня підготовка менеджерів пов'язується з детальним розглядом практики управління через опрацювання багатьох управлінських ситуацій та участь в розробці консультаційних проектів [3].

Формування вітчизняної системи підготовки управлінських кадрів є нагальною потребою сучасного суспільства. Важливою і невід'ємною складовою частиною цієї системи вже стали вищі навчальні заклади, які пропонують студентам цикл курсів управлінського спрямування. Наприклад,